

Nástup do školy – je moje dieťa pripravené ?

Milí rodičia

Nástup do školy je v živote dieťaťa významný a dôležitý medzník. Predstavuje začiatok novej životnej etapy, dieťa získava novú rolu – školák. S tým prichádzajú nové radosti ale i povinnosti. Zvažujete, či je Vaše dieťa na túto zmenu pripravené? Zvládne školské nároky alebo má ešte rok ostať v materskej škole? Čo je pre dieťa vhodnejšie? Ako dieťa pripraviť na nástup do školy? Čo všetko by mal budúci prváčik vedieť? Pozrieme sa na to v tomto článku.

Je prirodzené, že sa každý rodič teší a je hrdý na svoje dieťa, keď je pripravené ísť do školy a zvláda školské nároky. Je však potrebné si pripomenúť, že škola ovplyvní ďalší vývin dieťaťa, jeho osobnosti a sebahodnotenia. Zlyhanie a neúspech môže mať vplyv na seba prijatie dieťaťa a na jeho postoj k škole a vzdelávaniu v ďalších rokoch. Preto je dôležité zvážiť čo je pre dieťa najvhodnejšie a posúdiť jeho školskú zrelosť a pripravenosť a to čo najobjektívnejšie.

Školská zrelosť , pripravenosť, spôsobilosť

Školská zrelosť sa zameriava na fyziologické predispozície dieťaťa k učeniu a je podmienená zrením centrálnej nervovej sústavy. Ide o dosiahnutie takého stupňa vývinu v **telesnej, intelektuálnej a emocionálno-sociálnej oblasti**, aby sa dieťa dokázalo bez ťažkostí zúčastňovať na výchovno-vzdelávacom procese a bolo schopné a ochotné sa učiť.

Na druhej strane školská pripravenosť sa získava výchovou a prostredím, v ktorom dieťa vyrastá. Ide o to aký má postoj k škole a vzdelaniu. Či vie vyjadrovať svoje pocity, myšlienky, potreby. A tiež či pozná normy a rešpektuje authority. Ak dieťa nechápe zmysel vzdelávania, ak nepociťuje radosť z objavovania nových súvislostí a nevidí hodnoty vzdelania pre vlastný život, škola sa pre dieťa stáva len nutnou a zbytočnou záťažou. Preto ak sa s dieťaťom rozprávame o škole, hovorme pozitívne, tešme sa na školu, na nové poznatky, na čítanie, písanie, počítanie,... . Hovorme o význame učenia, podporujme a motivujme.

Školská spôsobilosť je pojem zastrešujúci školskú zrelosť, školskú pripravenosť aj legislatívne podmienky pre vstup do školy.

Telesný vývin a zdravotný stav

Túto oblasť vývinu posudzuje predovšetkým pediater. Hodnotí najmä či má dieťa priemernú výšku, váhu, kondíciu, aký je jeho zdravotný stav. Nižší a menší vzrast môže spôsobiť rýchlejšiu unaviteľnosť dieťaťa. Častá chorobnosť sa môže prejaviť na chýbajúcom výklade učiva, sťažuje plynulú adaptáciu na školské prostredie a môže negatívne ovplyvniť vznik a rozvoj kamarátskych vzťahov. Istú mieru telesnej vyspelosti, si viete overiť aj vy sami

a to tzv. filipínskou mierou. Dieťa má za úlohu chytiť si jednou rukou ponad hlavu ucho na opačnej strane (pravou rukou ľavé ucho a opačne). Telesný vývin však zvyčajne nie je prvoradým ukazovateľom celkovej zrelosti dieťaťa.

Úroveň poznávacích schopností:

Pre zvládnutie čítania, písania a počítania je dôležitá úroveň a rovnomerný vývin poznávacích (kognitívnych) schopností dieťaťa. Medzi ne patrí: vizuomotorika (súhra koordinácie oka a ruky), grafomotorika (motorické činnosti, ktoré sa podieľajú na písaní), zrakové vnímanie, sluchové vnímanie, reč, vnímanie priestoru, orientácia v čase, základné matematické zručnosti. Pre školskú úspešnosť je veľmi potrebná aj **pozornosť**, dieťa by malo byť schopné zotrvať pri jednej činnosti okolo 15-20 minút bez odbiehania, tiež by malo začatú činnosť dokončiť či splniť jednoduchú úlohu, ktorú mu rodič zadá.

Vizuomotorické a grafomotorické schopnosti sú potrebné pre zvládnutie písania. Pred nástupom do školy by malo dieťa zvládnuť správny úchop ceruzky, dokázať nakresliť postavu, či prekresliť jednoduché tvary, obrázky podľa predlohy. Tieto schopnosti sa vyvíjajú postupne počas celého detstva. Na rozvoj jemných pohybov rúk slúžia deťom rôzne stavebnice, skladačky, lego, mozaiky, puzzle, navliekanie korálikov, modelovanie z plastelíny, trhanie, či strihanie papiera a podobne. Najdôležitejšie je však viesť a motivovať dieťa ku kresleniu, pričom téma kresby môže byť na dieťati. Podstatné je držanie ceruzky, ktoré má svoje pravidlá a dieťa ich potrebuje vedieť a ovládať.

Pri poznávaní okolitého sveta a prijímaní nových informácií vo veľkej miere využívame zrak. Preto je úroveň **zrakového vnímania** (analýzy, syntézy) dôležitá. Môžeme ho trénovať rôznymi detskými hrami – pexeso, domino alebo hľadaním spoločných/rozdielnych znakov najmä vo farbe či tvare. Takisto skladanie stavebnice podľa predlohy posilňuje zrakové vnímanie.

Sluchové vnímanie má významný vplyv na rozvoj reči, zvládnutie čítania, písania aj na zachytenie inštrukcií v škole. Pri podpore sluchového vnímania sa zameriavame na rozlišovanie zvukových podnetov, sluchovú analýzu a syntézu. Dieťa by malo vedieť určiť prvú a poslednú hlásku povedaného slova a vysloviť krátke slovo samostatne po hláskach. Sluch trénujeme najmä počúvaním rozprávok, príbehov, môžeme hrať hry na lokalizovanie a určenie zdroja zvuku alebo vykonávame rôzne cvičenia, napríklad: reťaz slov – úloha je vytvoriť slovo, ktoré začína na poslednú hlásku predchádzajúceho slova (autobus – slon – noc,...).

Dôležitú úlohu majú v škole aj **reč** a komunikácia. Sú podstatné nielen pri zvládnutí učenia ale aj pri sociálnej interakcii, tvorbe a rozvoji rovesníckych vzťahov. Predškolské obdobie je pre vývin reči veľmi dôležité, dieťa si obohacuje slovnú zásobu, zdokonaľuje výslovnosť a plynulosť. Okrem rozprávania sa s dieťaťom, vývin reči podporuje aj čítanie rozprávok a spievanie pesničiek. Ak u svojho dieťaťa vidíte nedostatky v tejto oblasti je vhodné vyhľadať logopéda.

Vnímanie priestoru sa v učení tiež odráža predovšetkým v matematike, geometrii, ale aj v čítaní, písaní, orientácii na mape ale je potrebné aj na telesnú výchovu, či ďalšie predmety. Dieťa by malo vedieť určiť kde je vľavo - vpravo, hore – dole, vpredu – vzadu ale tiež poznať význam jednotlivých predložiek – v, nad, pod, vedľa,... . Pre podporu tejto oblasti je dobré napríklad pomenovávať miesto pri jednotlivých činnostiach. S deťmi si tiež môžete vyskúšať kresebný diktát - nakresli domček, nad neho slniečko, vedľa neho stromček,... (zároveň sa tým trénuje grafomotorika, keď pridáte aj farbu, ktorou má dieťa kresliť trénujete zrakové vnímanie a pre tréning matematických predpokladov môže byť ďalšia inštrukcia – v dolnej časti papiera nakresli 3 kvietky).

Ďalším dôležitým predpokladom je **orientácia v čase**. Dieťa by malo ovládať časti dňa, dni v týždni, prípadne ročné obdobia. Ale tiež by malo rozumieť časovej postupnosti – včera dnes, zajtra, najprv, nakoniec,... . Je to potrebné pre dieťa aby vedelo odhadnúť čas na zvládnutie úlohy, rozloženie síl ale tiež pre uvedomenie si časovej postupnosti pri rôznych činnostiach. Orientáciu v čase podporujeme bežným používaním časových údajov pri rozprávaní, pri vykonávaní konkrétnych činností.

Už v predškolskom období sa vyvíjajú **základné matematické schopnosti** – tzv. predčíselné predstavy, z ktorých sa postupne vytvárajú číselné predstavy a operácie. Dieťa by malo byť schopné porovnávať konkrétne veci (viac – menej, veľký – malý, ...). Postupne by dieťa malo byť schopné triediť konkrétne predmety podľa určitého kritéria (farba, veľkosť, tvar) a následne aj zoraďovať predmety podľa veľkosti. Na podporu matematických schopností slúžia aj hry ako domino, človeče nehnevaj sa alebo akékoľvek iné hry, pri ktorých je potrebné niečo počítať (napr. políčka).

Ak dieťa zaostáva, v niektorej z týchto oblastí, je vhodné ho motivovať k činnostiam rozvíjajúcim tieto schopnosti a poskytnúť mu podnety vhodné pre ich rozvoj. Odborné posúdenie úrovne jednotlivých schopností sa uskutočňuje v Centre pedagogicko – psychologického poradenstva a prevencie.

Úroveň emocionálno-sociálnej oblasti:

Okrem telesných a rozumových schopností je pri nástupe do školy dôležitá aj vyzretosť osobnosti dieťaťa. Školská dochádzka je veľká zmena v živote a preto z hľadiska emocionálnych a sociálnych zručností sú na dieťa kladené pomerne vysoké nároky.

Významná je predovšetkým **emocionálna stabilita**. Osobnosť a emocionálne prežívanie detí v tomto veku môžu byť výrazne rozdielne, preto je náročné jasne definovať zrelú osobnosť pre vstup do školy. Napriek tomu by však dieťa malo byť schopné sebaovládania, kontroly emócií a zvládať/ byť odolné voči frustrácii (dieťa sa môže v škole stretnúť s neúspechom a prekážkami, ktoré potrebuje zvládnuť).

Základ adaptácie na školské prostredie predstavuje úroveň **sociálnej vyspelosti**, konkrétne dieťa sa potrebuje dokázať odlúčiť od rodiny a fungovať v novom prostredí

(škola), s novými ľuďmi a rešpektovať ich autoritu (učiteľky). Dieťa by tiež malo ovládať základné pravidlá slušného správania (pozdrav, neskákať do reči, poďakovať, oslovenie,...).

Nástupom do školy sa dieťa stáva nielen žiakom ale aj spolužiakom. Stáva sa súčasťou kolektívu triedy. Aby dieťa bolo v tomto kolektíve spokojné, malo by mať **schopnosť začleniť sa do kolektívu**, komunikovať s rovesníkmi, spolupracovať s inými deťmi či nájsť si svoje miesto v skupine. Na jednej strane je pre dieťa dôležité vedieť fungovať v skupine, spolupracovať ale na druhej strane je potrebná aj určitá miera samostatnosti (pri vypracovávaní úloh, príprave pomôcok , pri stravovaní sa a podobne.)

Školskú zrelosť treba posudzovať komplexne a brať ohľad na všetky jej oblasti a rozdiely medzi nimi. Medzi výrazné **prejavy nezrelosti** dieťaťa patrí:

- potreba okamžitého uspokojenia potrieb,
- emocionálna labilita,
- oneskorený vývin reči,
- neschopnosť dokončiť prácu, časté odbiehanie od činnosti
- ťažkosti s prispôbením sa kolektívu, skupine detí, pravidlám v hre,
- nevyhranená lateralita (pri kresbe striedanie ceruzky z jednej ruky do druhej)
- nadmerná bojazlivosť, odmietanie kontaktu s inými ľuďmi

Ak ste si všimli nedostatky v niektorých oblastiach či schopnostiach, venujte im pozornosť a podporujte ich rozvoj. Vývin jednotlivých schopností a zručností je možné podporovať ale nie urýchľovať, všetko má svoj spontánny, prirodzený priebeh. Pri pretrvávajúcich ťažkostiach vo viacerých smeroch alebo ak si nie ste istí pripravenosťou Vášho dieťaťa, prípadne ak zvažujete možnosť predčasného nástupu do školy, je vhodné zvážiť návštevu Centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, kvôli odbornému posúdeniu školskej zrelosti a pripravenosti. Zvážiť možnosť posúdenia školskej zrelosti sa odporúča aj u detí narodených v letných mesiacoch (jún, júl, august). Psychológovia v centre odborne posúdia jednotlivé oblasti vývinu a predložia Vám odporúčania či je vhodné dieťa zaškoliť alebo zvoliť odklad školskej dochádzky. Konečné rozhodnutie o nástupe do školy však ostáva na Vás – rodičoch.

Veríme, že Vám vyššie uvedené informácie boli nápomocné pri rozhodovaní, prípadne Vám poskytli tipy ako Vaše dieťa podporovať v príprave na nástup do školy.

Mgr. Lenka Kalafusová
školská psychologička

Kontakt na Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie:

CPPPaP Zuzkin Park 10, Košice
elokované pracovisko: Galaktická 11, Košice
<https://www.cpppapke.sk/>